

AZL N.V. verzorgt de administratie:

Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
T 088 - 116 2000
E pf-msd@azl.eu

OVERZICHT VAN VRAGEN EN OPMERKINGEN IN DE DEELNEMERSVERGADERINGEN 2018 ALSMEDE REACTIE VAN HET BESTUUR.

HAARLEM D.D. 19 JUNI 2018 EN BOXMEER EN OSS D.D.21 JUNI 2018

Vragen/opmerkingen in Haarlem:

1. N.a.v. de slide "Beleggingen en rendementen – Asset mix": Waarom zijn de gezamenlijke MSD fondsen Merck GFI Fund en Merck CCF Fund gevestigd in Ierland? Zijn daar fiscale redenen voor?

De 7 verschillende Ierse MSD- pensioenfondsen zijn PF MSD in Nederland vóór geweest en zijn als eerste gestart met het poolen van beleggingsgelden. Vervolgens hebben PF MSD in Nederland en het Belgische Pensioenfonds zich hierbij aangesloten. Onlangs heeft ook het Canadese Pensioenfonds zich hierbij aangesloten.

Door de beleggingsgelden te poolen wordt het beleggingskapitaal hoger, waardoor gebruik kan worden gemaakt van schaalvoordelen zoals minder kosten voor het vermogensbeheer en voordelen met betrekking tot de accountingrapportages en het in control-statement. Nu hoeven deze documenten maar van 1 fonds te worden ontvangen in plaats van de diverse afzonderlijke vermogensbeheerders hetgeen minder controlewerkzaamheden met zich mee brengt. Er zijn dus geen fiscale redenen.

De administratie van het Merck CCF Fund en het Merck GFI Fund wordt uitgevoerd door Mercer Ierland. Beide beleggingsfondsen hebben een eigen Investment Committee dat de beleggingen aanstuurt. Hierin zitten vertegenwoordigers van de deelnemende pensioenfondsen en de werkgever. Ook PF MSD wordt vertegenwoordigd door een lid van haar eigen beleggingscommissie. De gelden in deze gezamenlijke MSD fondsen worden belegd in wereldwijde obligaties (Global Fixed Income Fund) en wereldwijde aandelen, small cap en emerging markets (Merck CCF Fund).

2. N.a.v. de slide "Beleggingen en rendementen- Rendement en dekkingsgraad samenvattend": Is het Vereist Vermogen voor elk fonds verschillend?

Ja, hoe meer risico een fonds in zijn beleggingsportefeuille heeft des te hoger zijn de reserves/buffers die het fonds dient aan te houden en des te hoger bedraagt het Vereist Vermogen van het fonds. Voor PF MSD is het Vereist Vermogen 121,1% per 31-12-2017; dit is iets hoger dan voor het gemiddelde fonds in Nederland. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds per einde van een kwartaal lager is dan het vereist vermogen dan dient het pensioenfonds binnen 3 maanden een herstelplan in te dienen bij DNB, waarin het toont dat de beleidsdekkingsgraad van het fonds binnen een periode van 10 jaar weer boven deze vereiste dekkingsgraad uitkomt.

Het minimaal Vereist Vermogen komt voor elk pensioenfonds uit tussen 104% en 105%; voor PF MSD bedraagt het Minimaal Vereist Vermogen 104,2%. Als de beleidsdekkingsgraad op enig moment lager is dan het Minimaal Vereist Vermogen alsook in de 5 opeenvolgende jaren, dan dient het pensioenfonds direct de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen te korten (afstempelen). PF MSD heeft nog nooit een korting hoeven door te voeren.

3. N.a.v. de slide "Financiële verantwoording over 2017- Beleggingsrendement per kwartaal": Wordt de daling van het beleggingsrendement in het 4^e kwartaal 2016 veroorzaakt door maatregelen van DNB?

Nee, het gemiddelde beleggingsrendement van pensioenfondsen in Nederland is in het 4^e kwartaal 2016 gedaald en het beleggingsrendement van PF MSD is net ietsje harder gedaald. Door de renteafdekking van 65% van de pensioenverplichtingen, hetgeen iets hoger is dan gemiddeld bij pensioenfondsen in Nederland, profiteert PF MSD iets minder van een rentestijging, maar heeft het vergeleken met andere pensioenfondsen ook iets minder last van een rentedaling. Bij een stijging van de rente zijn de beleggingsrendementen van PF MSD iets lager dan het gemiddelde (de oranje lijn van PF MSD ligt iets lager dan de blauwe lijn van het gemiddelde pensioenfonds in Nederland); bij een daling van de rente ligt de oranje lijn van PF MSD iets hoger dan het gemiddelde pensioenfonds in Nederland.

Vragen/opmerkingen in Boxmeer:

1. N.a.v. de slide "Organisatie van het fonds": beschikt het bestuur over een plan van aanpak om de diversiteit binnen het bestuur en Verantwoordingsorgaan te vergroten, dit mede met het oog op de opmerking van de Visitatiecommissie in het jaarverslag 2017 over de nadere invulling van het diversiteitsbeleid?

Ja, het bestuur heeft diversiteit hoog in het vaandel staan, maar alvorens te kunnen worden benoemd dient een bestuurder eerst te worden goedgekeurd door De Nederlandsche Bank. De geschiktheidseisen die DNB aan een bestuurder stelt zijn fors, met name als de bestuurder ook nog lid is/wordt van de beleggingscommissie.

Het bestuur probeert via de commissies leden te laten ingroeien in en mee te laten lopen met het bestuur. De Administratie- & Communicatiecommissie en de Beleggingscommissie zijn beide onlangs uitgebreid met een lid. Daarnaast zal mevrouw Raaijmakers formeel als lid van de beleggingscommissie worden aangemeld bij DNB.

In het bestuur is de heer DJ Cup toetreden als aspirant-bestuurder. Nadat hij de SPO-cursus, die bestaat uit een aantal blokken van specifieke aandachtsgebieden, succesvol heeft afgerond zal hij voor toetsing worden aangemeld bij DNB. Het bestuur zou graag zien dat de toetreding van jonge personen (jonger dan 35 jaar) en vrouwen in de fondsorganen toeneemt. Daarbij is het bestuur zich er ook van bewust dat de populatie 'jonge personen met veel pensioenervaring' erg schaars is. Ook probeert het bestuur te kijken naar de vertegenwoordiging van de 3 MSD-locaties in de fondsorganen, hoewel de bestuurders en leden van de commissies en Verantwoordingsorgaan namens MSD Nederland zitting hebben in de fondsorganen. Het bestuur heeft onlangs in de bestuurstraining gesproken over back up en succession planning en heeft een lijstje opgesteld van potentiële kandidaten.

2. N.a.v. de slide "Organisatie van het fonds": kan er kennis en kunde worden ingeschakeld van personen die buiten Nederland werkzaam zijn bij MSD?

Er zijn zeker personen werkzaam bij MSD buiten Nederland die over geschikte pensioen kennis beschikken. Zo heeft deze week in het kader van de ALM-studie van PF MSD een bespreking plaatsgevonden met dé pensioenexpert van Merck in Amerika. Hoewel deze persoon zeer geschikt zou zijn voor een functie binnen PF MSD, zal deze persoon naar verwachting door MSD niet worden vrijgemaakt voor bestuursvergaderingen en commissievergaderingen van het pensioenfonds. Daarnaast moeten de personen werkzaam bij MSD buiten Nederland wel gedegen kennis hebben van de specifieke Nederlandse wetgeving om de toetsing door DNB succesvol te kunnen doorstaan.

3. N.a.v. de slide "Beleggingen en rendementen: waar beleggen wij in?": De beleggingskosten van PF MSD waren in 2017 opmerkelijk laag (0,22%) en gedaald ten opzichte van 2016 (0,30%), maar hoe zit het met de overige uitvoeringskosten?

De overige uitvoeringskosten laten een stijgende lijn zien; deze bedroeg in 2017 afgerond €1,6 miljoen en zullen in 2018 naar verwachting €1,8 miljoen bedragen. Omgerekend naar kosten per deelnemer bedroegen in 2017 de kosten voor pensioenbeheer (exclusief kosten vermogensbeheer) € 326,- per deelnemer (2016: € 340,-) hetgeen gelet op de grootte van PF MSD relatief gemiddeld is in Nederland. Hierbij is het aantal deelnemers gelijk gehouden aan de som van het aantal actieve deelnemers en de gepensioneerden. Indien de slapers worden meegenomen dan dalen de gemiddelde kosten voor pensioenbeheer per deelnemer naar € 173,- in 2017 (in 2016: € 180,-). De beleggingskosten bedragen uitgedrukt in euro's circa € 6 miljoen en zijn dus significant hoger dan de kosten voor pensioenbeheer. Indien er besparingsstappen te maken zouden zijn, dan hebben deze veel meer effect bij de beleggingskosten dan bij de overige uitvoeringskosten.

De kosten pensioenbeheer stijgen door de contributies van de AFM en DNB, maar ook door de voortdurend veranderende wetgeving en toename van het aantal DNB-onderzoeken. Hierbij wordt verwezen naar onder meer het on-site beleggingsonderzoek bij PF MSD door DNB, dat door de voorzitter ter vergadering is toegelicht. Het bestuur en de beleggingscommissie hebben zich hier goed op voorbereid. Daarnaast zorgen ook de aanpassing van de website, pensioenplanner en verdere digitaliseringsslag voor extra (eenmalige) kosten.

Benadrukt wordt dat het bestuur bewust gekozen heeft om PF MSD door 'eigen MSD mensen' te laten besturen, vanwege de sterke betrokkenheid met de onderneming. Indien het PF MSD door professionals wordt bestuurd zal de betrokkenheid met de onderneming afnemen. Hierbij heeft het bestuur onderkend dat de bestuurders, leden Verantwoordingsorgaan en leden van de commissies, de taken en werkzaamheden voor het fonds onbezoldigd uitvoeren naast hun eigen werkzaamheden voor de onderneming en dat het hen soms kan ontbreken aan expertise of tijd. In dit geval wordt dan externe deskundige ondersteuning ingeschakeld. Het bestuur heeft ook de kwaliteit van de externe dienstverlening hoog in het vaandel staan; het bestuur kan de voorkeur geven aan een goede service boven de laagste kosten.

Het bestuur en de commissies zijn zich ervan bewust dat een stijging van de kosten ten koste gaat van de dekkingsgraad van het fonds en maken telkens een bewuste afweging.

4. N.a.v. de slide ""Beleggingen en rendementen: waar beleggen wij in?": De beleggingskosten zijn gedaald ten opzichte van 2016. Waar is deze daling aan te danken?
Eenzijds is de wereldwijde obligatieportefeuille van Alliance Bernstein overgeheveld naar het Merck Global Fixed Income Fund in Ierland, waardoor het beleggingskapitaal is toegenomen en het Merck GFI Fund in een lagere schaal qua fees is beland. Daarnaast heeft PF MSD een langdurige relatie met Robeco en heeft Robeco op eigen initiatief een gewijzigde structuur bedacht voor het "Long Duration Fund" bij Robeco, waardoor de kosten voor PF MSD konden worden verlaagd. Tot slot heeft het fonds in 2017 minder transacties in het kader van rebalancing hoeven uitvoeren. Bij een zeer volatiele financiële markt dient het fonds vaker te rebalanceren, waardoor de transactiekosten toenemen.
5. N.a.v. de slides "Beleggingen en rendementen – Hoe heeft de marktwaarde zich ontwikkeld, lange termijn en korte termijn?": Wat zijn de verwachtingen van het bestuur ten aanzien van de rente in de komende 5 jaar?
De rente is onvoorspelbaar en het bestuur en de beleggingscommissie werken niet met een rentevisie. Het bestuur en de beleggingscommissie houden er rekening mee dat de rente altijd nog lager kan zakken. Daar waar veel mensen in 2016 dachten dat de rente zijn historisch dieptepunt had bereikt en niet verder zou zakken, bleek dat de 10-jaarsrente op Duitse staatsobligaties zakte tot minder dan 0%.
6. N.a.v. de slide "Brief 15 mei – aankondiging digitaal communiceren inactieven": Stel er wordt een e-mailbericht uitgestuurd inzake het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) en het e-mailbericht komt terug, omdat het e-mailbericht niet kan worden afgeleverd, gaat het UPO dan verloren?

Nee, het UPO gaat niet verloren, omdat dit niet wordt meegestuurd met het e-mailbericht. Het UPO wordt geupload in de beveiligde omgeving www.mijnpensioencijfers.nl/msd. PF MSD stuurt enkel een e-mailbericht met de boodschap dat het UPO klaar staat in www.mijnpensioencijfers.nl/msd. Indien het e-mailbericht terugkomt (bounced), dan ontvangt de persoon een brief met de melding dat er een bericht klaar staat in Mijnpensioencijfers en het verzoek om het e-mailadres in te vullen in Mijnpensioencijfers. Dit laatste vindt (vooralsnog) enkel plaats bij het UPO, jaaropgave pensioengerechtigden, brieven indienst en uitdienst. Vergeleken met Europa heeft Nederland de hoogste internetdichtheid.

Vragen/opmerkingen in Oss:

1. N.a.v. de slide "MSD PF gaat indexeren in 2018 – het beleidskader": waarom vindt verlaging van de pensioenpremie (van maximale premie naar standaard-doorsneepremie) eerder plaats (dg > 140%) dan het verlenen van extra toeslagen (dg > 145%)? Is er dan geen sprake van een premieholiday en worden de belangen van de werkgever en werknemers op die manier niet voorop gesteld boven de belangen van de totale populatie die een toeslag heeft gemist?
 Het beleidskader wordt feitelijk genuanceerder toegepast dan in de presentatie is weergegeven. Indien er nog potentiële extra toeslag te verlenen is (zolang er nog een achterstand in de toeslagverlening is), zal de premie op het maximum van 30% van de pensioengrondslagsom worden gesteld worden. Daarnaast geldt de wettelijke eis dat aan het pensioenfonds een minimaal kostendeekkende premie moet worden betaald; deze mag pas worden verlaagd (premiekorting) als de niet-toegekende toeslagen en/of korting van pensioenaanspraken over de 10 voorgaande jaren zijn ingehaald/ gecompenseerd. Indien dit niet het geval is zal de maximale premie worden geheven. Het bestuur kijkt naar de lange termijn horizon en verwacht een premiekorting pas bij een marktwaarde dekkingsraad van circa 180% en dan zal nog de minimale premie van 20% van toepassing zijn. De werkgever en werknemers (actieve deelnemers) worden dus niet bevoordeeld. Er dient altijd een premie te worden betaald, ook als de financiële situatie heel goed is. De verdeling van de pensioenpremie tussen de werkgever en de werknemer maakt onderdeel uit van de cao-onderhandelingen en is dus niet aan PF MSD.
2. N.a.v. de slide "MSD PF gaat indexeren in 2018 – Marktwaarde dekkingsgraad": Is het feit dat PF MSD per 1 juli 2018 een volledige toeslag kan verlenen te danken aan de beleggingen (aandelen Shell)?
 Aandelen Shell zullen vast en zeker in een van de aandelenfondsen zitten en dus voor een deel hebben bijgedragen aan het behaalde rendement. Doordat de rente eind 2017 is opgelopen (met een dipje eind maart 2018) is de Voorziening Pensioenverplichtingen afgenomen, waardoor de marktwaarde dekkingsgraad is gestegen. Daarnaast hebben ook de overige aandelen goed gepresteerd en hebben zij een goede bijdrage geleverd aan de financiële positie, waardoor per 1 juli 2018 een volledige toeslag kan worden verleend in plaats van een gedeeltelijke (50%) toeslag.
3. N.a.v. de slide "Beleggingen en rendementen - Waar beleggen wij in?: Wat is de status van de werkgever ten aanzien van Pensioenfonds MSD en de gezamenlijke MSD beleggingsfondsen in Ierland?
 De Stichting Pensioenfonds MSD is gevestigd in Nederland, valt onder Nederlandse wet- en regelgeving en staat onder toezicht van DNB. De werkgever heeft geen toegang tot de financiële middelen van het pensioenfonds. Het Merck CCF Fund en het Merck Global Fixed Income Fund zijn gevestigd in Ierland en dienen te voldoen aan de strenge Ierse wetgeving. Het Merck CCF Fund en het Merck Global Fixed Income Fund hebben een eigen Investment

Committee waarin de deelnemende pensioenfondsen en de werkgever zijn vertegenwoordigd. Dit Investment Committee stuurt de beleggingen aan. Ingeval PF MSD het niet eens zou zijn met bepaalde beleggingen van het Merck CCF Fund of Merck GFI Fund dan staat het PF MSD vrij om de beleggingsgelden uit de gepoolde beleggingsfondsen te halen. Ook bij deze gepoolde beleggingsfondsen heeft de werkgever geen toegang tot de financiële middelen.

4. N.a.v. de slide "Beleggingen en rendementen - Waar beleggen wij in?": Wat is de rol van de werkgever bij het beleggingsbeleid in het kader van de garantieregeling van de werkgever?:
De garantieregeling van de werkgever is een hele mooie regeling voor PF MSD, waardoor het fonds in staat is geweest het beleggingsbeleid van het fonds meer risicovol in te richten (aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid en verlaging van de afdekking van het renterisico van 100% van de pensioenverplichtingen naar 65% van de pensioenverplichtingen) met als doel een zo hoog mogelijk rendement bij zo laag mogelijke kosten van het vermogensbeheer. De gedachtegang was een verhoging van de kansen op toeslagverlening en verlaging van de pensioenpremies. Door de verlaging van de afdekking van het renterisico kan het fonds profiteren van een rentestijging en door de bijstortingsafpraak heeft het fonds het risico aan de onderkant afgedekt. De garantieregeling heeft geholpen in een moeilijke tijd. In het kader van de garantieregeling heeft de werkgever in 2015 bijna € 17 miljoen gestort en in 2016 € 120 miljoen. Hierbij is de werkgever flexibel geweest bij de gewijzigde regelgeving (nieuwe FTK-regels). Door de bijstortingen van de werkgever, de behaalde rendementen en de renteontwikkelingen is de financiële situatie van het fonds dusdanig goed dat het bestuur per 1 juli 2017 een gedeeltelijke toeslag aan de actieven en inactieven heeft kunnen verlenen en per 1 juli 2018 een volledige toeslag kan verlenen. De garantieregeling van de werkgever loopt af per ultimo 2018. De vraag is of de werkgever bereid is opnieuw een garantieregeling af te geven. Ingeval de werkgever niet bereid is voor een nieuwe periode een garantieregeling af te geven, dan zal het bestuur zich beraden over het te hanteren beleggingsbeleid.
5. N.a.v. de slide "Beleggingen en rendementen - Rendement en dekkingsgraad, samenvattend": Hoe kan het dat het beleggingsrendement enorm verschilt over de jaren heen?
Het beleggingsrendement wordt voor een groot deel bepaald door de ontwikkeling van de rente.
6. N.a.v. de slide "Financiële verantwoording over 2017 – Ontwikkeling beleidsdekkingsgraad": Is de stijging van de beleidsdekkingsgraad vanaf het 4^e kwartaal 2016 het gevolg van de herstelplannen die moesten worden ingediend bij DNB?
Nee, de stijging van de beleidsdekkingsgraad heeft vooral te maken met de stijging van de rente en de stijging van de aandelen. Zeker in 2017 hebben aandelen goed gepresteerd. Daarnaast is het relatieve belang van PF MSD in aandelen groter dan het gemiddelde relatieve belang in aandelen van de andere pensioenfondsen in Nederland.
7. N.a.v. de slide "Waarom digitaal communiceren?": worden ook de voormalige communicatie-uitingen van AkzoNobel opgeslagen in www.mijnpensioencijfers.nl?
Nee, vanaf het moment waarop www.mijnpensioencijfers.nl/msd is ingericht, worden ook de communicatie-uitingen opgeslagen (vooralsnog UPO, jaaropgave pensioengerechtigden, brieven indienst en uitdienst). Voor de actieve deelnemers geldt dit vanaf 2017 en voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden geldt dit vanaf 2018.

8. N.a.v. de slide " Doorgeven e-mailadres": Stel dat ik nu mijn e-mailadres heb doorgegeven, maar over 5 jaar de communicatie-uitingen toch liever per post wens te ontvangen, is dat dan mogelijk?
 Ja, er bestaat op elk gewenst moment de mogelijkheid om in www.mijnpensioencijfers.nl/msd de voorkeur voor post of digitaal te wijzigen. (Gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn zelf 'in control' voor wat betreft de communicatie-voorkeur.
9. N.a.v. de slide "Wat kunt u nog meer van ons verwachten?": Waarom hebben gewezen deelnemers en gepensioneerden geen toegang tot de pensioenplanner?
 De pensioenplanner is een moduleringsstool waarbij een koppeling plaatsvindt met de pensioenadministratie. Van gewezen deelnemers beschikt de pensioenadministratie niet per definitie over alle relevante gegevens.
 Hoewel bij PF MSD de opgebouwde pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers in de pensioenadministratie staan en het uit oogpunt van handelingsperspectief voor de gewezen deelnemers toegevoegde waarde zou hebben om diverse scenario's te kunnen doorrekenen heeft het ook met het kostenaspect te maken. De pensioenplanner is gebaseerd op het actuele pensioenreglement. Als de pensioenplanner toegankelijk zou worden gemaakt voor alle gewezen deelnemers dan zou PF MSD ook alle oude pensioenreglementen moeten implementeren in de pensioenplanner, waarbij de verschillen in flex-factoren (in verband met andere pensioenleeftijden) en verschillen in flexibiliseringsmogelijkheden de implementatie complex maken en de implementatie daardoor kostbaar is.
 PF MSD levert wel elk kwartaal de pensioengegevens aan het Nationaal Pensioenregister op www.mijnpensioenoverzicht.nl. Daar kunnen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een overzicht van alle opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenuitkeringen raadplegen.
10. N.a.v. de slide "Wat kunt u nog meer van ons verwachten?": Waarom kunnen personen met een uitgesteld of ingegaan tijdelijk ouderdomspensioen (prepensioen voor oud-SPPF-deelnemers) én een actief dienstverband geen gebruik maken van de pensioenplanner?
 Deze personen hebben 2 verzekeringspakketten in de pensioenadministratie die tot problemen leiden bij de toegang tot de pensioenplanner. Inmiddels is dit probleem verholpen en hebben ook de personen met een uitgesteld of ingegaan tijdelijk ouderdomspensioen én een actief dienstverband toegang tot de pensioenplanner. In de pensioenplanner zijn de ingegane aanspraken tijdelijk ouderdomspensioen niet zichtbaar.
11. N.a.v. de rondvraag: zijn er kosten verbonden aan een inkomende of uitgaande individuele waardeoverdracht en is het verstandig om een inkomende waardeoverdracht te laten plaatsvinden?
 Er zijn voor de (gewezen) deelnemer geen kosten verbonden aan een inkomende of uitgaande individuele waardeoverdracht. De beslissing of het wel of niet verstandig is om premievrije pensioenaanspraken over te dragen naar PF MSD is een individuele afweging. De slides van de actuaris over Nederland Pensioenland en overige slides zouden hierbij kunnen helpen.